

प्रश्न –पत्र की योजना

कोड—VU-94

कक्षा –वरिष्ठोपाध्याय:

विषय— संस्कृतवाङ्मय:

अवधि— 3 घंटा 15 मिनट

पूर्णांक— 80

1. उद्देश्य हेतु अंकभार

क्र.सं.	उद्देश्य	अंकभार	प्रतिशत
1.	ज्ञान	30	37.50%
2.	अवबोध	26	32.50%
3.	अभिव्यक्ति	21	26.25%
4.	मौलिकता	03	3.75%
	योग	80	100%

2. प्रश्नों के प्रकार एवं अंकभार –

क्र.सं.	प्रश्नों के प्रकार	प्रश्नों की संख्या	अंक प्रति प्रश्न	कुल अंक %	प्रतिशत प्रश्नों का	सम्भावित समय
1.	वस्तुनिष्ठ	12 (1X12)	1	15%	24%	15 मि०
2.	अतिलघूत्तरात्मक	18 (6+12)	1	22.5%	36%	40 मि०
3.	लघूत्तरात्मक	13	2	32.5%	26%	60 मि०
4.	दीर्घोत्तरीय प्रश्न	04	3	15%	08%	40 मि०
5.	निबंधात्मक	03	4	15%	06%	40 मि०
	योग	50		100%	100%	195 मि०

कुल समय :- 195

नोट:- वस्तुनिष्ठ प्रश्न-1 में 12 समाहित हैं।

अतिलघूत्तरात्मक प्रश्न 2 में 6 व 3 में 12 समाहित है।

विकल्प योजना : आन्तरिक 17 –23 (7 प्रश्न)

3. विषय वस्तु का अंकभार –

क्र.सं.	ईकाइ	अंकभार	प्रतिशत
1.	(क) लघुसिद्धांतकौमुदी तद्धितप्रकरणम् (रूपसिद्धयः सूत्रव्याख्या च) (ख) भूधातो दशलकारेषु (रूपसिद्धयः सूत्रव्याख्या च)	15+5=20 7+3=10	25% 12.5%
2.	शिवराजविजयः (प्रथम विरामस्य द्वितीयोनिःश्वासः)	10	12.05%
3.	नीतिशतकम् (51 तः100 श्लोक-पर्यन्तम्)	10	12.05%
4.	अमरकोषः (मनुष्यवर्गः)	10	12.05%
5.	अवकहडाचक्रम्	10	12.05%
6.	रचनानुवाद कौमुदी	10	12.05%
	योग	80	100%

प्रश्न-पत्र ब्ल्यू प्रिन्ट

कक्षा – वरिष्ठोपाध्यायः

विषय :- संस्कृतम-वाङ्मयः

पूर्णांक – 80

क्र.सं.	उद्देश्य इकाई/उप इकाई	ज्ञान					अवबोध					ज्ञानोपयोग/अभिव्यक्ति					कौशल/मौलिकता					योग
		वस्तुनिष्ठ	अति.लघु	लघूत्तरात्मक	दीर्घोत्तरीय	निबन्धात्मक	वस्तुनिष्ठ	अति.लघु	लघूत्तरात्मक	दीर्घोत्तरीय	निबन्धात्मक	वस्तुनिष्ठ	अति.लघु	लघूत्तरात्मक	दीर्घोत्तरीय	निबन्धात्मक	वस्तुनिष्ठ	अति.लघु	लघूत्तरात्मक	दीर्घोत्तरीय	निबन्धात्मक	
1.	(क) लघुसिद्धांतकौमुदी तद्धितप्रकरणम् (रूपसिद्धयः सूत्रव्याख्या च)	2(1)	3(2)					8(4)						3(1)	4(1)							20(9)
	(ख) भूधातो दशलकारेषु (रूपसिद्धयः सूत्रव्याख्या च)	2(-)	2(-)					6(3)							-							10(3)
2.	शिवराजविजयः (प्रथम विरामस्य द्वितीयोनिःश्वासः)	2(-)	2(-)					2(1)						-	4(1)							10(2)
3.	नीतिशतकम् (51 तः 100 श्लोक-पर्यन्तम्)	2(-)	3(-)					2(1)						-	-					3(1)		10(2)
4.	अमरकोषः (मनुष्यवर्गः)	2(-)	4(-)					4(2)						-	-							10(2)
5.	अवकहडाचक्रम्	2(-)	4(-)					4(2)						-	-							10(2)
6.	रचनानुवाद कौमुदी	-	-					-						6(2)	4(1)							10(3)
	योग	12(1)	18(2)					26(13)						9(3)	12(3)					3(1)		80(23)
		30(3)						26(13)						21(6)						3(1)		80(23)

विकल्पों की योजना :-

प्र.सं 17 से 23 में (07 प्रश्न) एक आंतरिक विकल्प है।

नोट:- कोष्ठक में बाहर की संख्या अंकों की तथा भीतर प्रश्नों की द्योतक है।

हस्ताक्षर

कक्षा –वरिष्ठोपाध्यायः

विषयः– संस्कृतवाङ्मयः

अवधिः–3 घंटा 15 मिनट (सपाद होरात्रयम्)

पूर्णांकाः– 80

1. उद्देश्यानामंकभारः

क्र.सं.	उद्देश्यम्	अंकभारः	प्रतिशतम्
1.	ज्ञानम्	30	37.50%
2.	अवबोधः	26	32.50%
3.	अभिव्यक्तिः	21	26.25%
4.	मौलिकता	03	3.75%
	योगः	80	100%

2. प्रश्नानां प्रकारानुसारमंकभारः –

क्र.सं.	प्रश्नानां प्रकारः	प्रश्नसंख्याः	प्रतिप्रश्नमंकाः	कुलांक– %	प्रश्नानां प्रतिशतम्	सम्भावित– समयः
1.	वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	12 (1X12)	1	15%	24%	15 मि०
2.	अतिलघूत्तरात्मकप्रश्नाः	18 (6+12)	1	22.5%	36%	40 मि०
3.	लघूत्तरात्मकप्रश्नाः	13	2	32.5%	26%	60 मि०
4.	दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	04	3	15%	08%	40 मि०
5.	निबंधात्मकप्रश्नाः	03	4	15%	06%	40 मि०
	योगः	50		100%	100%	195 मि०

अवधेयम्– वस्तुनिष्ठप्रश्नाः –प्रथमप्रश्ने 12 समाहिताः सन्ति ।

अतिलघूत्तरात्मकप्रश्नाः– प्रश्न–2 तः 6 व 3 प्रश्नेषु 12 समाहिताः सन्ति ।

विकल्पयोजना :- 17 तः 23 (7 प्रश्नेषु)

3. विषयवस्तूनामंकभारः –

क्र.सं.	विधाः	अंकभारः	प्रतिशतम्
1.	(क) लघुसिद्धांतकौमुदी तद्धितप्रकरणम् (रूपसिद्धयः सूत्रव्याख्या च) (ख) भूधातो दशलकारेषु (रूपसिद्धयः सूत्रव्याख्या च)	15+5=20 7+3=10	25% 12.5%
2.	शिवराजविजयः (प्रथम विरामस्य द्वितीयोनिःश्वासः)	10	12.05%
3.	नीतिशतकम् (51 तः100 श्लोक–पर्यन्तम्)	10	12.05%
4.	अमरकोषः (मनुष्यवर्गः)	10	12.05%
5.	अवकहडाचक्रम्	10	12.05%
6.	रचनानुवादकौमुदी	10	12.05%
	योगः	80	100%

प्रश्न-पत्रस्य नीलपत्रम् (ब्ल्यू प्रिन्ट)

कक्षा – वरिष्ठोपाध्यायः

विषय :- संस्कृतम्-वाङ्मयः

पूर्णांकाः – 80

क्र.सं.	उद्देश्यविधा:/उपविधा:	ज्ञानम्					अवबोधः					ज्ञानोपयोगः/अभिव्यक्तिः					कौशलम्/मौलिकता					योगः			
		वस्तुनिष्ठः	अति.लघु	लघूत्तरात्मकः	दीर्घोत्तरीयः	निबन्धात्मकः	वस्तुनिष्ठः	अति.लघु	लघूत्तरात्मकः	दीर्घोत्तरीयः	निबन्धात्मकः	वस्तुनिष्ठः	अति.लघु	लघूत्तरात्मकः	दीर्घोत्तरीयः	निबन्धात्मकः	वस्तुनिष्ठः	अति.लघु	लघूत्तरात्मकः	दीर्घोत्तरीयः	निबन्धात्मकः				
1.	(क) लघुसिद्धांतकौमुदी तद्धितप्रकरणम् (रूपसिद्धयः सूत्रव्याख्या च)	2(1)	3(2)						8(4)						3(1)	4(1)						20(9)			
	(ख) भूधातो दशलकारेषु (रूपसिद्धयः सूत्रव्याख्या च)	2(-)	2(-)						6(3)						-							10(3)			
2.	शिवराजविजयः (प्रथम विरामस्य द्वितीयोनिःश्वासः)	2(-)	2(-)						2(1)						-	4(1)						10(2)			
3.	नीतिशतकम् (51 तः 100 श्लोक-पर्यन्तम्)	2(-)	3(-)						2(1)						-	-				3(1)		10(2)			
4.	अमरकोषः (मनुष्यवर्गः)	2(-)	4(-)						4(2)						-	-						10(2)			
5.	अवकहडाचक्रम्	2(-)	4(-)						4(2)						-	-						10(2)			
6.	रचनानुवादकौमुदी	-	-						-						6(2)	4(1)						10(3)			
	योग	12(1)	18(2)						26(13)						9(3)	12(3)				3(1)		80(23)			
		30(3)								26(13)							21(6)							3(1)	80(23)

विकल्प-योजना :-

अवधेयम्- कोष्ठकाद् बहिः संख्या अंकबोधिका तथा आन्तरिकी प्रश्नबोधिका ।

प्र.सं 17 तः 23 (07 प्रश्नेषु) एक आन्तरिकविकल्पः अस्ति ।

हस्ताक्षर

नामांक	Rooll No					

No. of Questions-23

No. of printed Pages –

कक्षा – वरिष्ठोपाध्यायः

विषयः— संस्कृतवाङ्मयः (VU-94)

कक्षा – वरिष्ठोपाध्यायः, 2023

समयः – 3:15 होराः

पूर्णांकाः 80

परीक्षार्थिभ्यः सामान्यनिर्देशाः—

- (1) परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथमं स्वप्रश्नपत्रोपरि नामांकः अनिवार्यतो लेख्यः।
- (2) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।
- (3) सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि उत्तरपुस्तिकायामेव लेख्यानि।
- (4) एकस्य प्रश्नस्य सर्वेषां खण्डानामुत्तराणि एकत्रैव लेख्यानि।
- (5) सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतमाध्यमेनैव लेखनीयानि।

मॉडल प्रश्न पत्र (आदर्शप्रश्नपत्रम्)
विषयः— संस्कृतवाङ्मयः (VU-94)
कक्षा – वरिष्ठोपाध्यायः

पूर्णाङ्कः – 80

समयः – 3 : 15 होराः

खण्डः – 'अ'

1. वस्तुनिष्ठप्रश्नाः

- (i) 'समर्थानां प्रथमाद्वा' इति सूत्रं वर्तते – 1
(अ) विधिसूत्रम् (व) संज्ञासूत्रम् (स) गणसूत्रम् (द) अधिकारसूत्रम्
- (ii) 'शारावः' इत्यत्र प्रत्ययोऽस्ति – 1
(अ) वः (ब)अण् (स) इञ् (द) घः
- (iii) 'बभूव' इत्यत्र को लकारः ? 1
(अ) लुट् (ब)लिट् (स) लुङ् (द) लोट्
- (iv) 'अभविष्यताम्' इत्यत्र तामादेशः कस्य स्थाने भवति ? 1
(अ) तसः (ब) थसः (स) यस्य (द) मिपः
- (v) वर्णेन गौरः आसीत् – 1
(अ) श्यामसिंहः (ब) रघुवीरसिंहः (स) गौरसिंहः (द) शिवराजः
- (vi) रात्रिर्गमिष्यति भविष्यति सुप्रभातम् इति कीदृशं मंगलाचरणमस्ति ? 1
(अ) आशीर्वादात्मकम् (ब) नमस्कारात्मकम् (स) वस्तुनिर्देशात्मकम् (द) सुखात्मकम्
- (vii) यद्भर्तुरेव हितमिच्छति तत् – 1
(अ)पुत्रः (ब) कलत्रम् (स) मित्रम् (द) भर्ता
- (viii) गुह्यं कः निगूहति ? 1
(अ) याचकः (ब) सन्मित्रम् (स) कुपुत्रः (द) दुर्जनः
- (ix) आचार्यानी भवति – 1
(अ) आचार्यस्य भार्या (व) या स्वयम् अध्यापयति (स) मातुलस्य पत्नी (द) आचरणशीला युवतिः
- (x)योषित् इत्यत्र लिङ्गमस्ति— 1
(अ) पुंलिङ्गम् (ब) स्त्रीलिङ्गम् (स) नपुंसकलिङ्गम् (द) सामान्यलिङ्गम्
- (xi) पञ्चाङ्गे प्रथमम् अङ्गमस्ति – 1
(अ) तिथिः (ब) वारम् (स) नक्षत्रम् (द) योगः
- (xii) फलितज्योतिषस्य आधारोऽस्ति – 1
(अ) योगः (ब) करणम् (स) वारम् (द) नक्षत्रम्

2. रिक्तस्थानानि प्रपूरयत—

- (i) स्त्रीपुंसाभ्याम्..... । 1
(ii) अन्तः शब्दस्या..... । 1
(iii) ततो दौवारिक! .....किमिति व्यर्थं मुमूर्षुरिति बधिर इति च वदसि । 1
(iv) स्थाल्यां ..... पचसि । 1
(v) दूति ..... समे । 1
(vi) सम्पूर्णब्रह्माण्डे 360परिमितमेकं भचक्रं विद्यते ,यस्मिन् .....राशयः भवन्ति । 1

3. अतिलघूत्तरात्मकप्रश्नाः

- (i) 'रीङ् ऋतः' इति सूत्रेण कस्य स्थाने रीडादेशो भवति ? 1

(ii) 'इत्थम्' इत्यत्र प्रत्ययविधायकं सूत्रं लिखत ?	1
(iii) 'मा भवान् भूत' इत्यत्र अडागम-निषेध-सूत्रं लिखत ?	1
(iv) गोपीनाथपण्डितः केन प्रेषितः ?	1
(v) 'अकारणविग्रहः' इत्यस्य भावार्थः कः ?	1
(vi) 'कर्मायत्तं फलं पुंसां बुद्धिः कर्मानुसारिणी' इत्यस्य भावार्थो लेख्यः ।	1
(vii) मनुष्यस्य नामद्वयं लिखत ।	1
(viii) 'वामा-रामाः' इत्यनयोः अर्थं लिखत ।	1
(ix) शूद्राजातीया स्त्री उच्यते ।	1
(x) अश्विनीति नक्षत्रस्य चरणाक्षराणि लिखत ।	1
(xi) यमः कस्य नक्षत्रस्य स्वामी ?	1
(xii) मूलनक्षत्रस्य का संज्ञा ?	1

खण्डः - 'ब'

4. 'अहीनः' इति प्रयोगं साधयत ।	2
5. 'स्रौघ्नः' इति प्रयोगं साधयत ।	2
6. 'इयान्' इति प्रयोगं साधयत ।	2
7. 'स्वरतः' इति प्रयोगं साधयत ।	2
8. 'बभूवथुः' इति प्रयोगं साधयत ।	2
9. 'अभविष्यावः' इति प्रयोगं साधयत ।	2
10. 'स्मोत्तरे लङ् च' इति सूत्रं व्याख्येयम् ।	2
11. अभिनवबाणस्य संक्षिप्तपरिचयो लेख्यः ।	2
12. महाकवेः भर्तृहरेः संक्षिप्तपरिचयो लेख्यः ।	2
13. सख्याः कति नामानि? लिखत ।	2
14. रोगस्य चत्वारि नामानि लिखत ।	2
15. वारनामानि लिखत ।	2
16. एकस्मिन् प्रहरे कति अर्धयामाः भवन्ति ?	2

खण्डः - 'स'

17. अधोलिखितेषु कयोश्चिद् द्वयोः सूत्रयोः व्याख्या कार्या ।	3
(क) लुबविशेषे (स) प्रत्ययोत्तरपदयोश्च (2)) तिविंशतेर्दिति (घ) सात्पदाद्योः	
18. अधोलिखितयोः श्लोकयोः कस्यचिदेकस्य सप्रसङ्गव्याख्या कार्या ।	3
(क) किं तेन हेमगिरिणा रजताद्रिणा वा, यत्राश्रिताश्च तरवस्तरवस्त एव । मन्यामहे मलयमेव यदाश्रयेण कङ्कोलनिम्बकुटजा अपि चन्दनाः स्युः ॥	
(ख) सृजति तावदशेष गुणाकरं, पुरुषरत्नमलङ्करणं भुवः । तदपि तत्क्षणभङ्गिं करोति चे - दहह ! कष्टमपण्डितता विधेः ॥	

19. अधोलिखितेषु वाक्येषु केषाञ्चित् त्रयाणां संस्कृतानुवादो विधेयः । 3
(क) हरिओम विद्यालय जाता है ।
(ख) संस्कृत के बिना संस्कार नहीं ।
(ग) वरेण्या सिंह से डरती है ।
(घ) मनुष्यों में धर्मविशेष होता है ।
(ङ) वह संस्कृत बोलेगी ।
(च) हरि को नमस्कार ।

20. अधोलिखितेषु केषुचित् त्रिषु वाक्येषु रेखाङ्कितपदानि संशोधयत । 3
(क) सीतायाः सह रामः वनं गतवान् ।
(ख) परितः लङ्कायाः ।
(ग) बलेः वसुधां याचते ।
(घ) ज्ञानस्य विना न मुक्तिः ।
(ङ) बालकेभ्यः कृष्णः पटुतमः ।
(च) छात्रः अध्यापकेन पठति ।

खण्डः – 'द'

- 21 अधोलिखितेषु कौचिद् द्वौ प्रयोगौ साधनीयौ । 4
(क) पुष्यः (ख) मदीयः (ग) आश्मनम् (घ) कर्हि

22. अधोलिखितयोः गद्यांशयोः कस्यचिदेकस्य सप्रसङ्गव्याख्या कार्या । 4
(क) ततः स्थरीभूय पुरतः पश्यन् सत्यपि दीप-प्रकाशेऽवतमसवशादागन्तारं कमप्यनवलोकयन् गम्भीरस्वरेणैवमवादीत्- कः कोऽत्र भोः? इति ।
(ख) शिववीरः - शान्तं पापम् । कोऽत्राधर्मः? केवलं श्वोऽस्मिन्नुद्यानप्रान्तस्थ -पटकुटीरे यवनसेनापतिः अपजलखान आनेयः, यथा तेनैकाकिनाऽहमेकाकी मिलित्वा किमप्यालपामि ।

23. अधोलिखितेषु कमप्येकं विषयमाश्रित्य निबन्धो लेखनीयः ।(150शब्दैः) 4
(क) मानवजीवनस्योद्देश्यम् ।
(ख) आर्याणां संस्कृतिः ।
(ग) मम विद्यालयः ।
(घ) आतङ्कवादः ।